

65 éve alapították a Than Károly Könnyűipari Vegyészeti Technikumot

Kutasi Csaba

Tavaly ünnepeltük – lapunkban is – a névadó 180 éves születésnapját, most az egykori „Than Technikum” jubilál. Igaz csak 1955-től vette fel Than Károly nevét a nagy hírű középfokú könnyűipari oktatási intézmény, azonban már az 1950/51-es tanévtől folyt a tanítás az iskolában. Többek között a textilvegyipari műszaki középkáderek meghatározó képző bázisa volt az annakidején nagy hírű óbudai intézmény. Számos, később magas beosztásokban tevékenykedő ipari vezető, kutató, oktató szakember itt végezte középiskolai tanulmányait.

A hazai középfokú vegyész szakemberképzés 1950-ig, az 1879-ben alapított Közép-Ipartanodában, későbbi nevén a Budapesti Állami Felsőipari Iskola vegyészeti tagozatán folyt. Az ipar háború utáni fejlesztése több műszaki középkádert igényelt, mint amennyire ez az intézmény képes volt. Ezért az 50-es évektől több vegyész-képző iskola létesült az országban, ennek a könnyűipar szempontjából meghatározó képzőbázisa lett a Than Technikum.

A Than Károly Könnyűipari Vegyészeti Technikum története

A háborús romokon gyorsan újjáéledő ipari igény hatására 1950 márciusában látott napvilágot az elhatározás, miszerint „létesíteni kellene a textilgyárak karéjában – valahol Óbudán – egy vegyész jellegű műszaki középiskolát”. Az elhatározásból hamar létrehozási határozat lett, azonban a helyszín, a szükséges felszerelés, a szaktanárok még nem álltak rendelkezésre. Még annak az évnek a májusában sem volt végleges döntés a képző intézmény elhelyezéséről, de nyáron kijelölték az újlaki, Zsigmond téri (pontosabban: Lajos utca 1–5.) helyszínt, ahol egy általános és egy ipari leányiskola közé beékelődve. 1950. szeptember 1-jén megkezdődött a tanítás. Az első két évben a Fővárosi Tanács Oktatási Osztályához tartozó iskola először 31. sz. Ipari Gimnázium Vegyipari tagozata, majd I.sz. Vegyipari Technikum néven végezte a képzést. 1951. augusztus 1-jétől a Könnyűipari Minisztérium főhatósága alá került az is-

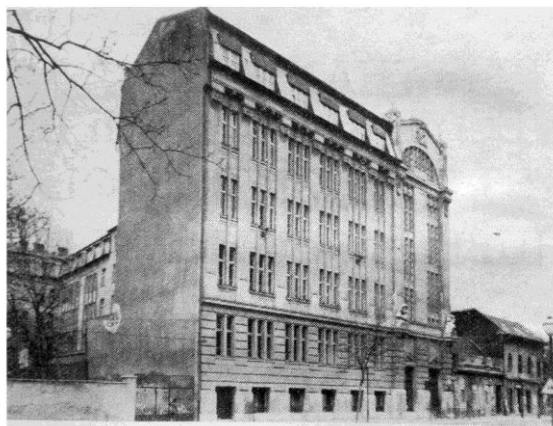
kola, 1953-ban „Textilvegyipari és Bőrvegyipari Technikum” lett a neve. A textil-bőrvegyészeti képzés után 1954-ben indították be az újabb könnyűipari vegyész képzést, a papíripari tagozat létrehozásával. 1955-ben vette fel Tan Károly nevét az intézmény (1. kép).

Az iskola fennállásának első húsz évében 1063 tanuló szerzett technikus oklevelet a nappali tagozaton. Az esti tagozaton a textil-bőr-papírszakon felül textiltisztító képzés is folyt. 1968. szeptember 1-jétől az első évfolyamon a technikumi képzést szakközépiskolai képzés váltotta fel és „Than Károly Vegyipari Szakközépiskola” lett az intézmény neve. 1983 őszétől az iskolához került a textilstető és textilnyomó szakmunkás képzés, 1987 szeptemberétől a textilvegyipari ágazaton áttértek az 5 éves technikusképzésre. 1990/91-es tanévben indult az első gimnáziumi évfolyam, ide került a cellulóz- és papírgyártó, valamint a papírfeldolgozó szakmunkásképzés is. Később a bőrvegyipari és papíripari ágazaton is áttértek az 5 éves technikusképzésre, ekkor „Than Károly Vegyipari Szakközépiskola, Szakmunkásképző és Gimnázium” névtábla került a Lajos utcai épületre.

1997 szeptemberétől, a Bolyai János Textilipari Szakközépiskolával történt összevonás után a szakmai képzés textilipari technikus fonó, kötő, szövő ágazattal bővült, „Zsigmond téri Gimnázium, Műszaki Szakközépiskola és Szakmunkásképző” névvel működve. 1999-ben újabb szakmákkal bővült a képzés, az érettségizetteknél a hulladékkezelő technikus (korábban már volt környezetvédelmi technikus képzés), a szakmunkás ágazaton a konfekció-, méteráru- és lakástextil eladó szakma oktatása folyt. 2002-ben megindult a könnyűipari szakmai oktatás leépítése, majd teljesen megszűnt a különböző szintű – korábban jellemző – könnyűipari szakképzés. Jelenleg „Than Károly Ökoiskola, Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola” néven működik az intézmény.

A textiles tagozat tanáira emlékezve

A textilvegyész technikus képzésben kiváló felkészültségű és meghatározó egyéniségű tanárok oktattak. A szaktanárok közül – a teljesség igénye nélkül – Bereck Ferenc, dr. Fehér Dezsőné (Magdi néni), dr. Füleky György, Fodor Pálné (Kati néni), Gáspár Emma, Illés Béla, Herbert Ferenc, Kozma László, Marosi József, Nyári József, Pogány Lászlóné (Joli néni), Szódy Ferencé (Ági néni) tanított sokunkat. Az egyéb reál, továbbá a humántárgyakat tanító tanárok közül sokakra is nagy tisztelettel emlékezünk, így dr. Davida Éva, dr. Waczulik Margit, dr. Igmándy Emil, Kóhalmi Konrádné (Edit néni), Szekeres József (aki igazgatóhelyettes is volt), Tóth Nándor, Bessenyei Gyula (Zénó bácsi) említése mond sokat az ott végzetteknek. Természetesen nagy tisztelet övezi a teljes tantestületet, a fel nem sorolt nagyszerű tanárnőkkel és tanárukkal együtt, és Varsányi Gábor igazgatót az intézmény eredményes irányításáért.

A Than Károly Könnyűipari Vegyészeti Technikum épülete 1960 körül

Külön legenda övezi *Bessenyei Gyula*, „Zénó bácsi”- fiúkat trenírozó – testnevelő tanár személyét. Együtt élt a diáksággal, lyukas óráin benyitott a laborokba és mindegy mit csináltunk, huncut mosollyal megkérdezte: „Gyerekek, rendesen titráltok?” Főként a sportban tehetséges tanulók tanulmányi előmenetelét tartotta számon, a rossz jegyek láttán építő bírálattal gyakorolt hatékonyan hatást. Főleg kiváló atlétákat nevelt, az iskolai csapatok sorra nyerték a budapesti középiskolás bajnokságokat

Az iskola udvarában kézilabda jellegű pálya volt, nem messze, az Ürömi és a Kolozsvári Tamás utcán felgyalogolva értük el az ún. Mecenzéf sporttelepet. Itt futball és futópálya állt rendelkezésre. Érdekes, hogy eredetileg a Melocco Cementgyár (pontosan: Melocco L. Első Budapesti Műportland Románcement Gyára) kőbányája működött ezen a területen, a dombból fejtéssel kivájt katlan biztosította a nagy területű helyszínt.

Marosi József tanár úr érdemei

A textilvegysz technikus képzés megteremtése és fejlesztése terén kiemelésméltó – a ma is körünkben köszönhető – *Marosi József* tanár úr tevékenysége, aki 1953-tól a Than Technikum szaktanáraként tevékenykedett több évtizedig. Ő alakította ki a textilvegyipari szakágazat IV. osztályos tanulói számára a szakmai laboratóriumi gyakorlati foglalkozások tantervét és tanmühelyi képzését. Ebbe nemcsak a feladatok kidolgozása, a gyakorlatok munkamenetének összeállítása tartozott, hanem az eszközháttér megteremtése is. Ehhez színezékek, segédanyagok, különböző készütségi fokú textiliák, nyomószerzőszámok és kisgépek kellettek. Ezek biztosításával vált lehetővé a textilvegysz-technikus tanulók színvonalas gyakorlati képzése. Nevéhez fűződik a már meglevő filmnyomó terem mellett a tanmühely kialakítása, ahol a próbagyártáshoz alkalmas berendezések, kisgépek kaptak helyet. Lehetőség nyílt a minta utáni színezés, kolorizálás elemeinek gyakorlására, megismerve a színezékgyári mintakártyák alkalmazásának lehetőségeit. Itt fonalak színezésére is vállalkoztak máshol működő iskolai tanmühelyek szövődési részére. Marosi tanár úr 1987-ig a technikumban és a később szakközépiskolaként működő intézmény-

Dr. Waczulik Margit
történelem

Szekeres József
magyar nyelv és irodalom
(igazgató-helyettes)

Kóhalmi Konrádné
gépészeti ismeretek

Dr. Igmándy Emil
ábrázoló geometria,
géprajz

Bereck Ferenc
I. laboratóriumi gyakorlatok

Herbert Ferenc
II. laboratóriumi gyakorlatok

Nyári József
anyag- és áruismeret

Bessenyei Gyula
testnevelés

Szódy Ferencné
IV. textillaboratóriumi
gyakorlatok

Marosi József
kémiai technológia,
IV. textillaboratóriumi
gyakorlatok

ben is tanított (nappali, esti, levelező tagozatokon egyaránt). Főként alkalmazott szerveskémiai (szálasanyag- és színezékkémiai) és fizikaikémiai, ill. meghatározóan textilvegyipari kémiai technológiát oktatott. Számos tankönyv szerzője, ill. társszerzője (Szerves kémia, Textilvegyipari Kémiai Technológia I.-II., Textilvegyipari Mechanikai Technológia I.-II., Laboratóriumi gyakorlatok), ezek nagy részét jelenleg is használják, még a felsőfokú oktatásban is. A textilvegysz technikus képzés laboratóriumi gyakorlatvezetőjeként és a tanmühelyi munka irányítójaként is sokáig tevékenykedett. Nevéhez fűződik a korszerű textilkémiai laboratóriumi feladatlap-rendszer kidolgozása és bevezetése is. A technikusminősítő képzés Szakmai gyakorlatok c. tankönyvét is ő állította össze.

Szerény jubileumra készülve

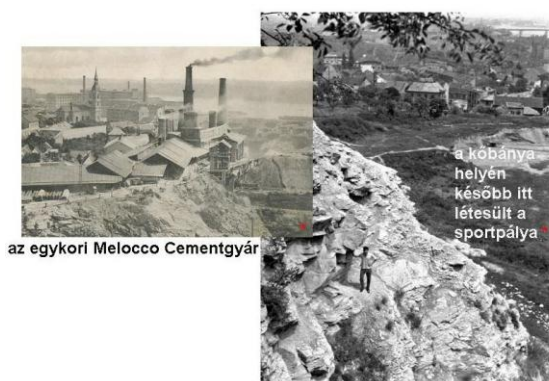
A közelgő 65. születésnap jelképes megemlékezésre ad lehetőséget, miután a könnyűipari vegyészképzés több mint egy évtizede teljesen megszűnt. Célszerű lenne a jelenlegi Than Károly Ökoiskola, Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola honlapján közzé tenni egy rövid jubileumi összeállítást. Ennek – ha még mások erre nem készülnek – kezdeményezői lehetnek az egykori nappali és esti textiles hallgatók. Anekdotáknak is helyük lehet, pl. miért kérdezte Nyári bácsi az Árpádfejedelem úton dohányzáson rajtakapott diákoktól a legközelebbi anyagismeret órán, hogy „Évente hányszor nyírják a tevét?”¹. Az is emlékeztet, milyen egyszerű módon véste fejünkbe ő a lakmuspapír színváltozásait, ez volt az ABC szerinti „B-K-S-V”². Talán az sem ment feledésbe, hogy miért mondta *Igmándy* tanár úr: „Fiam, a sofőr sem a kormányt nézi, hanem az utat!”³. Biztosan mindenki emlékezik *Fülek* tanár úr szavaira, amikor a felelő teljes csöndjét megszakítva megszólalt, „Elnézést fiam, hogy a szavadba vágok...”. A jóságos *Herbert Feri* bácsi csak kissé emelte fel szavát,

¹A tevét nem nyírják, hanem vedlőskor gyűjtik össze szórét, ami textillalapanyagként kiváló speciális fehérje alapú szál.

²B-K = bázis kékít, S-V = sav vörösít.

³Amikor szabadkézzel kell összekötni két pontot, mindig a célpont felé, ne pedig a ceruza hegyére irányuljon tekintetünk!

ha valamelyikünk egy minőségi elemzés után lelkesen odaírta a laborfüzetbe: „Logarléccel ellenőrizve”⁴. A kivonó színkeverés alapszíneiből felelő nem értette, hogy miért mondja már másodszor *Marosi* tanár úr, hogy „Ne beszélj zöldet!”⁵. Ma is halljuk, amikor a laboratóriumi gyakorlatok után – már mindent bepakoltunk és bezártunk a laborasztal szekrénykéjébe, és futásra készen álltunk – újra felharsant a „Csapokat szidolozni, asztalt paraffinozni!” utasítás, pedig az elődök eredményes tevékenysége révén minden víz-csap és asztalfelület úgy ragyogott, hogy megvalósult a csak elméletben létező 100 %-os reflexió. Szomorúbb emlékeink közé tartozik, amikor

az egykori Melocco Cementgyár

a kőbánya helyén később itt létesült a sportpálya

A technikum által használt „Mecenzéf” sporttelepnek helyet adó katlan régen

hangszórón keresztülérkezett az üzenet: „Kérem a tanár kollegákat, hogy a következő szünetben osztályaikkal gyülekezzenek a Than-fal előtt!” –, ilyenkor valakinek – nem önszántából – meg kellett válnia az iskolától...

Bizonyára sokkal emlékezetesebb és érdekesebb esetek is nyomot hagytak másokban, érdemes ezeket is megörökíteni az utókor számára. Régi fényképeket is közzé tehetnénk a boldog Thanos évekről. Több olyan, egykor itt tanuló és később

komoly karriert elérő iskolatársunk portréja is helyet kaphatna az iskola honlapján, akár a Magyar Textiltechnika hasábjain is.

⁴ A minőségi analitikai meghatározás során közismerten nincs számítás.

⁵ A kivonó színkeverés alapszínei: sárga, bíborvörös, ciánkék.